

De økonomiske Forhold i Sverig.

Af Vilhelm Bergstrand.*)

De Beretninger, der i den senere Tid ere komne fra Sverig om højst betydelige Betalingsstandsninger, og den hele kritiske økonomiske Stilling, der vistnok i en nær Fremtid maa tage den ene eller den anden Vending, ville give en Oversigt over de økonomiske Forhold og over deres Udvikling Interesse.**)

— Ugunstige vare de Forhold, der mødte den ny Rigsdag ved dens første Sammentræden, Aar 1867. Daarlige Høstaar havde hjemsøgt Landet, saa at Landbruget var ilde stedt; og de to andre Hovednæringsveje, Jern- og Træindustrien, vare ikke i en saadan Forfatning, at de alene kunde ophjælpe Tilstanden. Den vigtigste Opgave, den ny Rigsdag fik, blev derfor at se at raade Bod

*) Den svenske Nationalekonom Vilhelm Bergstrand, Juris. Cand., har for vort Tidsskrift skrevet ovenstaaende Artikel. Vi meddele den saa meget hellere, fordi de økonomiske Forhold i vort Naboland netop i Øjeblikket ere saadanne, at Nationalekonomisk Tidsskrift maatte føle sig opfordret til at levere et Bidrag til deres Belysning. Red.

***) Oplysningen fra Tiden før 1874 ere for en stor Del hentede fra Finansminister Forssells Afhandling «*Ekonomiska data*» i «*Svensk Tidsskrift*» 1874.

De økonomiske Forhold i Sverig.

Af Vilhelm Bergstrand.*)

De Beretninger, der i den senere Tid ere komne fra Sverig om højst betydelige Betalingsstandsninger, og den hele kritiske økonomiske Stilling, der vistnok i en nær Fremtid maa tage den ene eller den anden Vending, ville give en Oversigt over de økonomiske Forhold og over deres Udvikling Interesse.**)

— Ugunstige vare de Forhold, der mødte den ny Rigsdag ved dens første Sammentræden, Aar 1867. Daarlige Høstaar havde hjemsøgt Landet, saa at Landbruget var ilde stedt; og de to andre Hovednæringsveje, Jern- og Træindustrien, vare ikke i en saadan Forfatning, at de alene kunde ophjælpe Tilstanden. Den vigtigste Opgave, den ny Rigsdag fik, blev derfor at se at raade Bod

*) Den svenske Nationalekonom Vilhelm Bergstrand, Juris. Cand., har for vort Tidsskrift skrevet ovenstaaende Artikel. Vi meddele den saa meget hellere, fordi de økonomiske Forhold i vort Naboland netop i Øjeblikket ere saadanne, at Nationalekonomisk Tidsskrift maatte føle sig opfordret til at levere et Bidrag til deres Belysning. Red.

***) Oplysningen fra Tiden før 1874 ere for en stor Del hentede fra Finansminister Forssells Afhandling «*Ekonomiska data*» i «*Svensk Tidsskrift*» 1874.

paa Ondet, og et særligt Udvalg nedsattes endog med den Opgave at udfinde de heldigste Midler. Resultatet af Udvalgets Virksomhed blev en Betænkning, der vel indeholdt adskillige Forslag til Jordbrugets Ophjælpning i Fremtiden; — men ligeoverfor de i Øjeblikket herskende Vanskeligheder stod man temmelig hjælpeløs. Dog, heldigvis, uden Statens Hjælp kom Landbruget atter paa Fode. En Række særdeles gode Høstaar begyndte med Aaret 1869. Landmændene sattes derved i Stand til at udføre anselige Mængder Korn, og i 1873 var Overskuds-Udførselen af Korn endog næsten fem Gange større end i 1868, medens Aarene 1870, -71 og -72 endog gav endnu gunstigere Resultater. Samtidigt forbedrede Konjunkturerne for Jern- og Træudførselen sig ogsaa i en meget betydelig Grad, — og dette baade med Hensyn til Kvantitet og Værdi. Efterspørgslen efter Træ og Jern steg pludselig og stærkt, «og ved de derved fremkaldte fristende Udsigter til rig Gevinst fødtes naturligvis,» skriver Finansminister Forssell, «en stærk Tilbøjelighed for disse Næringsvejes Udvikling, og for Nedlægning af de tilstrømmende Kapitaler i dem. Paa Stangjern steg Prisen i 1872 og -73 til 10 à 14 Kr. pr. Ctnr. fra 6 à 7 Kr. i 1870 og 1871; en ny Tid syntes at opgaa for vor Bjergværksindustri, samtidigt med at Tømmer- og Træforretningen var i en tilsvarende Fremgang. . . . Patriotismen og Erhvervslysten kappedes om at hidse Indbildningskraften med lysende Udsigter over en Fremtid, der skulde gjen-drive den gamle Talemaade om Sverigs ædle Fattigdom. Det gjaldt blot for driftige Forretningsmænd at sikre sig Miner, Vandfald og Skove, Arbejdskraft og tidssvarende Maskiner, at udvide Afsætningsomraadet og at skaffe Produktionsstederne — tidssvarende Kommunikations-

midler.» Og der byggedes ogsaa i et hidtil ukjendt Omfang Jernbaner; storartede Etablissementer dannedes; Aktieselskaber med efter svenske Forhold særdeles betydelige Kapitaler stiftedes osv. Indførselen af Redskaber og Maskiner steg for Femaaret 1871—75 til et Beløb, der er over fem Gange større end Beløbet for 1866—70. Ogsaa Indførselen af Stenkul steg i en overraskende Grad. Og paa ikke mindre end 31 særskilte Jernbanelinjer, med en Vejlængde paa 238 sv. Mil (omtr. 350 d. Mil), gaves der i Aarene 1870—73 Koncession. For et Land med Sverigs Resourcer ere disse Tal forbavsende. Og i disse Jernbaner nedlagdes der omtr. 61 Mill. Kr. for Aarene 1870—73, hvortil kommer over 70 Mill. Kr., som efter Beregning nedlagdes efter 1873 i Baner, der vare paa-begyndte før dette Aar.

Forhaabninger og Illusioner fik i Sverig, som andetsteds Overhaand over Beregning og Forsigtighed. De Advarsler, som tidligere ugunstige Tider havde givet, og den temmelig sikre Kjendsgjerning, at de gode Tider ikke kunde vare evigt, gjorde ingen Virkning paa Spekulationsraseriet og Erhvervslysten. Rastløst stormede man frem i den Tro, at der ingen Ende vilde være paa Lykken og Medgangen. Man oversaa en Fare, der under tidligere Kriser havde spillet en saa stor Rolle og været saa skjæbnesvanger: man bandt overdrevent store Kapitaler fast: de 1869—73 i Kommunikationsmidler og Industri fastbundne Kapitaler beregnes at udgjøre et Beløb af 250 Mill. Kr.; men ikke engang under disse fem Aars gunstige Forhold er det rimeligt, at Landets Produktion gav et aarligt Overskud paa 50 Mill. Kr., og det maa derfor antages at Sverig allerede i den gode Tid maatte

angribe sin bevægelige Kapital efter et ikke ringe Omfang (Jfr. Forssell l. c. S. 558).*)

Men ogsaa i de senere mindre gunstige Aar maatte Sverig fortsætte paa den begyndte Bane: en Mængde Foretagender maatte fuldendes, omend med Tab, naar man ikke vilde miste hele den i dem bundne Kapital. Navnlig gjælder dette om en Mængde Jernbaneforetagender, som man, ogsaa efter 1874, har maattet føre videre.

Men ikke blot er en for stor Kapitalmængde bleven bunden; — ogsaa andre Faktorer have medvirket til at fremkalde det nuværende økonomiske Tryk. Mindre gode Høste indfandt sig i 1874, 1876 og 1877, — og de tidligere saa gode Konjunkturer for Jern- og Trævarebevægelsen forandrede sig. Udførselen af Trævarer faldt med en forfærdelig Hurtighed i 1875; vel hævede den sig i 1876 og 1877, men kun for atter at falde i 1878. Exporten af Jern steg vel; men den særdeles vigtige Faktor, som hedder Prisen, faldt i saa stærk en Grad, at det næsten er mærkeligt at det økonomiske Tryk ikke allerede er blevet tungere, end det er. Hvor stærk imidlertid Tilbagegangen i Sverigs industrielle Liv har været, viser Indførselen af Maskiner og Redskaber samt Stenkul paa en iøjnefaldende Maade. I de nedenfor anførte Aars 11 første Maaneder (for 1878 haves endnu ikke Oplysning om December) indførtes der af de nævnte industrielle Hjælpemidler følgende Værdier:

i 1874 for	14,9	Mill. Kr.
i 1875 -	13,6	—
i 1876 -	13,1	—
i 1877 -	8,5	—
i 1878 -	4,1	—

*) Se foreøvrigt Artiklen «Sverigs økonomiske Udvikling» i Nationaløkonom. Tidsskr. Bd. V, S. 119 fgg.

og Indførselen af Stenkul, der 1876 udgjorde 36 Mill. Kubikfod, steg 1877 til 38 Mill., for 1878 at falde til 30 Mill. I fem Aar gik altsaa Indførselsværdien for Maskiner og Redskaber ned med over 10 Mill. Kr. Dertil kommer Tilbagegangen i Udførselen af Landbrugsprodukter, der i de senere Høstaar, navnlig 1876—77 og endnu mere i 1877—78, har været særdeles betydelig. Heldigvis har sidste Aars Høst været god, og giver et langt bedre Udbytte end det foregaaende Aars. Men dette er ogsaa det eneste Lysglimt, der i Øjeblikket ses, og det maa indrømmes, at en daarlig Høst kunde have været af uberegnelig Indflydelse paa den hele økonomiske Stilling. Men ingen Glæde er ublandet: Sverig har iaar visselig en baade kvantitativt og kvalitativt god Høst, der kan give et betydeligt Exportoverskud; — men uheldigvis ere Priserne saa lave, at mange af de Fordele, der ellers kunde opnaas, gaa tabt: paa Stockholms Børs noteredes saaledes en Pris paa Rug, der d. 31. Okt. 1878 er 16,3 pCt. lavere end det foregaaende Aars; for Byg er Tilbagegangen i det sidste Aar næsten 20 pCt. og for Havre endog 25 pCt. Heraf ses det da, at heller ikke den gode Høst vil hjælpe saaledes som der trænges til, medmindre der uventet skulde indtræde en betydeligere Prisstigning.

Det var forbeholdt de private Jernbaner først at tiltrække sig en større og mere almindelig Opmærksomhed. Den første Bane, der havde Vanskeligheder med at opfylde sine Forpligtelser, var Köping—Hults, — en Bane, der er en af de faa private, i hvilke udenlandske Kapitaler ere nedlagte efter et noget større Omfang. Bestyrelsen for denne Bane har nemlig set sig nødsaget til at udsætte Betaling af Rente og Amortisation af

Selskabets Gjæld. Dette Skridt, der skarpt dadledes, kunde vel med rigtig god Vilje have været undgaaet, da nævnte Bane netop er en af dem, der sammenlignelsesvis have betalt sig ret godt. Da Selskabet senere stedse mere har kunnet forkorte Udsætningsterminen, saa at de almindelige Betalinger, om de end ikke allerede ere gjenoptagne, dog vistnok ville blive det snart, — har denne Beslutning næppe haft anden Virkning end maaske at formindske Tilliden til svenske Papirer paa det engelske Pengemarked. — Vanskeligere stillede Forholdene sig for en anden Bane, nemlig Hallisberg—Motala—Mjölby, eller i det Mindste for dens Aktionærer. Ved Uagtsomhed var der nemlig blevet indsat i dette Aktieselskabs, af Regeringen approberede, Statuter, en Bestemmelse, hvorefter Aktionærene i visse Tilfælde solidarisk forpligtedes til i Forhold til deres Andele at dække Udgifterne til Forrentning og Amortisation af Laan, som Selskabet maatte optage til Jernvejsbygning, forsaavidt disse Udgifter ikke kunde afholdes af det aarlige Udbytte. Denne Bestemmelse, der gjør det saakaldte Aktieselskab til et solidarisk Selskab, er kommet Aktionærene dyrt at staa. Selskabet, hvis Aktiekapital er 1,4 Mill. Kr., har i Aarene 1872, 1873 og 1874 optaget tre Obligationslaan til ialt 5,2 Mill. Kr., saa at Aktionærene hæfter for en Gjæld, der næsten er fire Gange større end det tegnede Aktiebeløb. Indkomsten af Banen viste sig snart at være utilstrækkelig, og det varede ikke længe før Bestyrelsen maatte benytte sin Ret til at fordele denne ved Gjælden paadragne aarlige Udgift mellem Aktionærene, hvilket for mange af dem var et haardt Slag, saa meget haardere fordi Flertallet af dem sikkert havde været uvidende om det tunge Ansvar, der hvilede paa Deltagelsen i dette Selskab udover Aktiebe-

løbet. Disse Forhold henledte den almindelige Opmærksomhed paa dette Selskab og dets saa ilde stedte Aktionærer.

Af helt andre Grunde var det, at den saakaldte Stora Bergslagsbana, det største private Foretagende i Sverig, blev Gjenstand for Opmærksomhed. Denne Bane, der forbinder Falun og Göteborg, aabner i Forening med Gefle—Dalabanen en ny Forbindelse mellem Østersøen og Nordsøen. Efter Beregningen skulde den kræve en Anlægssum af 55 Mill. Kr. Til Bestridelse heraf havde Banen en Aktiekapital paa 14 181 000 Kr., et Statslaan paa 5 Mill. Kr., samt af et oplagt Obligationslaan paa 36 Mill. Kr. 29 Mill. Kr. overtagne til en Kurs af 90 pCt. af et Konsortium af inden- og udenlandske Banker og Bankierer. Men i Slutningen af 1877 indtraf det, at Selskabets disponible Midler udgjorde 1 550 000 Kr., medens der til Banens Færdigbyggelse krævedes næsten 7½ Mill. Kr., og det Betænkeligste var, at den ubygte Strækning netop var Forbindelsesledet mellem de allerede fra begge Banens Endepunkter færdigbygte og for Trafiken aabnede Strækninger; — kom Sammenknytningen af de to Dele ikke i Stand, vilde Banen forfejle hele sit Formaal. En Mulighed for at afhænde de endnu usolgte Obligationer, som Selskabet havde liggende indtil et Beløb af 7 Mill. Kr., var der ikke. Den eneste Frelse, Selskabet øjnede, var at indgaa til Regeringen med en Anmodning om Statens Mellemløst, — og dette gjorde Selskabet da ogsaa.

Disse Præludier og overhovedet de fleste Jerbane-selskabers Stilling gjorde det rimeligt, at Rigsdagen i 1878 vilde komme til at rette sin Opmærksomhed mod disse Forhold. Dette skete ogsaa. Fra Regeringen kom der Forslag om at bevilge Stora Bergslagsbanen en Laane-

understøttelse paa 6,078 240 Kr., hvorhos der ved privat Initiativ indkom Forslag om, at Hallsberg—Motala—Mjölby-Banen skulde kjøbes af Staten, samt Forslag om at anvise 30 Mill. Kr. til Indkjøb af private Baner. Laanet til Berslagsbanen bevilgede Rigsdagen; men et andet Udfald fik de private Forslag. Landtmannapartiet — Flertallet i andet Kammer — var afgjort imod saadan Understøttelse, og største Delen af Partiet stemte endog imod Regeringens Forslag om at understøtte Bergslagsbanens Færdigbyggelse, om Partiet end ved den fælles Afstemning kom i Mindretal. Med Hensyn til det private Forslag om de 30 Mill. blev det støttet af 10 (og det de mest indflydelsesrige) af Første Kammers 12 Medlemmer i Finansudvalget, og man havde derfor al Grund til at antage, at Forslaget vilde kunne gjøre Regning paa Flertal i det Mindste i Første Kammer. Men her optraadte Regeringen og tilraadete gennem Finansministeren Forslagets Forkastelse. Denne Optræden blev stærkt dadlet af de mest fremragende Avtoriteter, deriblandt Formændene i de finansielle Udvalg, Riggjældskontoret, endvidere af Bankdirektør Wallenberg, utvivlsomt Sverigs mest fremragende Kapacitet i økonomiske Sager, Grev Hamilton og en hel Del andre fremragende Mænd. Nægtes kan det ikke, at Regeringen ved sin Optræden paadrog sig et tungt Ansvar; thi om det end er tvivlsomt, om 30 Mill. vilde have været tilstrækkeligt, og om det end er endnu mere tvivlsomt, om Finansministerens Tavshed vilde have medført et modsat Resultat af det, der nu indtraf, saa er det dog sikkert, at Regeringen nu tog en god Del af Ansvaret bort fra Rigsdagen og overførte det paa sig. Saa meget er i alt Fald vist, at Forslaget om de 30 Mill. nu blev forkastet af begge Kamre.

Men dermed er Jernbanesagen ikke færdig. Den har fremdeles ladet høre fra sig, og ogsaa Regeringen har gjort Skridt, der tyde paa, at ogsaa den tænker paa den. Regeringen har ladet Hallsberg—Motala—Mjölby-Banen taxere, — et Skridt, hvori man har villet se en Begyndelse til Statens Mellekomst ligeoverfor denne Bane, og maaske en Forberedelse til et Regeringsforslag om Banens Kjøb for Statens Regning. Herfor taler ikke blot Banens ovenomtalte abnorme Stilling, der skyldes en Uagtksomhed, som Regeringen (om end en tidligere) har udvist; men herfor taler ogsaa, at Banen sammenbinder to forskjellige Stambaner og derved i en væsenlig Grad forkorter Vejen fra Bergslagen til Malmø, ligesom den endelig i strategisk Henseende er af særdeles stor Betydning. Der er næppe nogen anden privat Bane, der saaledes passer ind i Statens eget Stambanesystem, og Bestyrelsen for Statens Jernbanevæsen vilde gjerne se, at Staten købte den.

Og foruden de nævnte Baner ere flere andre ilde stedte. Et Par have været ude af Stand til at svare Rente af deres Laan; et Par ere indgaaede til Regeringen med Anmodning om Understøttelse, og saa mange Baner have overhovedet at kæmpe med store Vanskeligheder, at bryder en Jernbanekrise for Alvor løs, kunne dens Virkninger blive forfærdelige, og denne Fare kan maaske kun besværges ved Statens Mellekomst. Den trykkede Stilling, i hvilke Banerne befinde sig, hænger naturligvis nøje sammen med de økonomiske Forhold i Almindelighed. Trafiken har paa Grund af den ringe Omsætning, der er karakteristisk for Øjeblikket, ikke svaret til de glimrende Forhaabninger, man nærrede i den gode Tid, og Indtægterne have derfor været langt mindre end beregnet.

Dertil kommer, at de fleste af Banerne ere blevne byggede med en for liden egen Kapital. Den store Bergslagsbane har saaledes ligeoverfor en Aktiekapital paa 14 Mill. Kr. en Gjæld paa 41 Mill. Kr., og Hallsberg—Motala—Mjölby-Banen har ligeoverfor en Aktiekapital paa 1,4 Mill. Kr. en Obligationsgjæld paa 5,7 Mill. Kr. Paa samme Maade forholder det sig med en stor Del andre Baner. De Baner, hvis Indkomster ere lave, have derfor svært ved at opfylde deres aarlige Forpligtelser. Det Forhold, at Renten af Gjælden sluger saa store Beløb, er visselig en af de væsentligste Aarsager til, at Jernbaneselskaberne have vist en saa ringe Kraft til at modstaa de daarlige Konjunkturer, og heri ligger en stor Fare ikke blot for selve Selskaberne men for hele Landets økonomiske Velfærd.

Til Bekymringerne for Jernbanerne kom der snart andre. Det første Stød af større og mere almindelig Betydning fik Trævareforretningen, da d. 21. Oktober 1878 det store Trævarefirma Asp, Berger & Co. standsede sine Betalinger. Dette Firma var faktisk et Kommanditselskab, ihvorvel den svenske Lovgivning ikke kjender denne Associationsform uden for private seddeludstedende Banker, med en af saakaldte «förlagsgifvare» tilskudt Grundkapital paa 785 000 Kr., samt med en personlig ansvarlig Chef, Hr. John Berger. Firmaet drev Bankierforretning, idet det ved sine Accepter skaffede en Mængde Savværksejere i Norrland og Finland Driftskapital til deres Forretninger. Firmaet gav lige til sidste Aar smukke Beretninger og Revisionsberetningerne omtalte altid «den fuldstændige Omtanke og store Indsigt», med hvilken Forretningen førtes. Men, da Maskineriet gik itu, kom et andet Forhold for Dagen. Det viste sig, at Firmaets Anliggender

vare blevne ledede med en uforsvarlig Letsindighed; dog ikke nok hermed: man opdagede, at Chefen havde gjort sig skyldig i svigagtigt Forhold, at Poster, der synes at have været fingerede, opførtes i Bøgerne m. m. m. Status udviste i Aktiver 3 552 193 Kr., samt adskillige usikre Fordringer til et Beløb af 583 500 Kr. Gjælden udgjorde 3 244 280 Kr., hvortil kommer Betalingsansvar for Tratter til et Beløb af 250 000 Kr., samt til «förlagsgifvarne» 785 000 Kr. I Begyndelsen syntes man at kunne komme overens om en privat Afvikling, men da det svigagtige Forhold var kommet for Dagen, forlangte Rigsbanken, at Firmaet bragtes under Konkurs, hvorefter Chefen, der frygtede Konkurslovens Forskrifter, strax forlod Sverig. Med al Grund frygtede man, at dette Fallissement skulde, paa Grund af sine store Forretninger i Norrland, medføre en Mængde Falliter blandt Savværksejerne dersteds; men hidtil har kun et enkelt større Firma i Sverig, foranlediget ved det omtalte Fallissement, set sig nødsaget til at standse sine Betalinger, og det hedder sig nu, at de fleste af dem, der vare afhængige af Asp, Berger & Co., have formaaet at træffe saadanne Arrangements, at den værste Fare for dem er dreven over.

Langt betænkeligere stillede Forholdene sig for Jernindustrien. I Slutningen af Oktober maatte det store Hofors og Hammarby Aktieselskab sammenkalde sine Kreditorer for at forhandle om Stillingen. Dette meget betydelige Selskab, der har drevet Bjerg- og Jordbrug samt Mølle- og Savværksindustri, er som en Følge af de slette Konjunkturer og en i de gode Tider maaske vel udstrakt Virksomhed kommet i Forlegenheder. Ved det Møde, Kreditorerne holdt, besluttedes det enstemmigt, at Forretningerne skulde ved Administration afvikles til den

1. Novbr. 1879. Gjælden vil naa omtrent $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og Selskabets Ejendomme ere vurderede til 8 Mill. Kr. Samme Ulykke ramte det ligeledes betydelige Avesta-Garpenbergs Aktieselskab. — Nu kom Turen til Jernexportørerne. Det første Offer blandt dem var det gamle, højst ansete Firma N. M. Höglund & Co., Stokholms vigtigste Exporthus. Firmaet har drevet særdeles betydelige Jernforretninger, og det har indkjøbt betydelige Andele i Jernværkerne for derved i Fremtiden at sikre Firmaet Forhandlingen af Produktionen. Det første Stød, et Tab paa omtr. 800 000 Kr., fik Firmaet, da Aktieselskabet Haddebo-Bruk gik fallit, og andre Stød lod ikke vente paa sig. De mest energiske Anstrengelser gjordes vel for at frølse Firmaet, men uheldigvis trykkedes det ikke blot af sine egne Laan, men ogsaa af et udstrakt Kavtionsansvar, der ikke kunde bestemt beregnes; og for at sikre Alles Ret, saa Chefen, den særdeles ansete Grosserer Lindroth, sig nødsaget til d. 2. Decbr. at standse Betalingerne og at indkalde Kreditorerne. Ved dette Møde mente man at have gyldig Grund til at antage, at Firmaets Status vilde — bortset fra Kavtionsforpligtelserne, der naaede op til 2 600 000 Kr. — vise et Overskud paa omtr. 420 000 Kr. De tilstedeværende Kreditorer besluttede, at Forretningerne skulde afvikles ved Administration, og fire Administratorer, deriblandt Firmaets Chef, udsaaes hertil. Et nyt Møde sammenkaldtes imidlertid til d. 28. Decbr., og her udtaltes det i Administratorernes Beretning, at «Firmaets Status havde vist sig at være væsenligt ringere, end man i Almindelighed forestillede sig.» Gjælden udgjorde 6 175 264 Kr., og Aktiverne 5 773 458 Kr., altsaa en Underbalance paa 401 806 Kr., foruden Kavtionsforpligtelserne. Alligevel besluttede Kreditorerne at lade Administrationen gaa videre,

ihvorvel Administratorerne paa Forhaand erklærede, «at man ikke maatte gjøre sig store Forhaabninger om et lykkeligt Resultat af Realisationen af Firmaets Aktiver.»

Fire Dage efter N. M. Höglund & Co. standsede ogsaa det store, ansete Firma Godenius & Co., der i Forening med hint Firma ejede store Jernværker i Kopparbergs Len. Ogsaa her drejede det sig om store Beløb. — En ny Betalingsstandsning sluttede sig snart til de tidligere. Denne Gang var det et ganske ungt Firma, J. Hirsch & Co. Ogsaa dette Firma drev Jernforretninger, men geraadede dog navnlig i Forlegenhed derved, at det havde anbragt store Kapitaler i Aktier. Kreditorerne besluttede, at det sattes under Administration.

Det, der navnlig ødelagde de nævnte Firmaer, var de ugunstige Jernkonjunkturer; dertil kommer, at et Par af dem, i Stedet for kun at være Exportører, selv blev Ejere af Jernværker, hvorhos det sidstnævnte anbragte for store Værdier i Aktier. Af en anden Oprindelse var Guilletmot & Weylandts Betalingsstandsning. Dette Firma drev sædvanlig Bankvirksomhed samt betydelige Arbitrageforretninger. I tidligere Aar havde dets Omsætninger været meget store; men i den senere Tid havde det lidt betydelige Tab. Det første svære Stød paaførtes det ved den Asp-Bergerske Katastrofe. Det var dog ikke tungere, end at det kunde bæres; men strax derpaa ramtes Firmaet af et nyt Slag, da adskillige udenlandske Krediter, navnlig i Hamborg, opsagdes, og Firmaet saa sig nu nødsaget til at standse sine Betalinger. Ved Kreditorernes Møde fremlagdes en Oversigt, i Følge hvilken Aktiverne d. 3. Decbr. skulde udgjøre 5 415 107 Kr., Passiverne 3 566 739, altsaa et Overskud paa 1 848 368 Kr. Men efter disse Tal kan Status ikke bedømmes: betyde-

lige Afskrivninger paa Aktiverne maa, efter hvad en af Cheferne selv har oplyst, finde Sted. Han beregnede, at i værste Fald vilde disse Afskrivninger naa et Beløb af 1 Mill. Kr., hvorefter der dog altid vilde blive et Overskud paa 800 000 Kr., hvilket Overskud altsaa bliver, hvad Forretningens Ejere faa at dele imellem sig. For at undgaa de Tab en hovedkulds Realisation af Aktiverne vilde medføre, besluttedes Administration.

Foruden disse store og mere opsigtvækkende Katastrofer have i den senere Tid mange Industridrivende og Forretningsmænd set sig nødsagede til at standse Betalingerne, og alle disse Betalingsstandsninger i Forening maa naturligvis forøge Bekymringerne, selv om de ikke hver for sig ere saa store, at de kunne indvirke paa den almindelige Situation. Den nuværende betænkelige Situation kan næppe betegnes som Frugten af slet og ret Svindel; den skyldes en i de gode Tider for vidt dreven Virksomhed, som (naturligvis bortset fra de Asp-Berger'ske Forretninger) uden at være i og for sig letsindig eller slet beregnet ikke har taget tilstrækkeligt Hensyn til Muligheden af et pludseligt indtrædende Omslag, hvorfor den stod slet sikret mod daarlige Tidens Angreb. Man kan visselig nu let sætte sig til Doms over denne Virksomhed, og man indser nu let dens Fejl; men man glemmer, at den Klogskab, der kommer bagefter, ikke har samme Værdi som en forudgaaende klar og sikker Bedømmelse af Forholdene og deres Varighed. Hvorledes Fremtiden vil stille sig, og om Luften trænger til yderligere Rensninger, er ikke godt at sige; men saa meget er sikkert, at der alt er skabt en alvorlig Situation. Og dette gjælder ikke blot den store Industri eller den toneangivende Forretningsverden. Virkningerne af, hvad der er sket, ramme

ogsaa den lille Haandværker og den mindste Detailhandler; men vanskeligst vil denne Vinter stille sig for den arbejdende Befolkning, for de arbejdsløse Arbejdere, der i mange Egne ligefrem trues af Nød og Elendighed. — En ret god Maalestok for Forholdenes Beskaffenhed har man i Tallet paa Gjældssager, og dette Tal er i de sidste fem Aar voxet efter en foruroligende Skala.

De omtalte store finansielle Katastrofer fik et ejendommeligt Efterspil. Man vilde nemlig vide, at Stokholms Enskilda Bank, der med Grund var anset som en Mønsterbank, var interesseret med store Beløb i de fallerede Firmaer og Selskaber samt i andre Forretninger, der ikke skulde staa paa sikre Fødder. Heraf lavede det mangelungede Rygte naturligvis, at Banken var dybt engageret i saadanne Foretagender og truedes med Ruin og Tilintetgjørelse, ihvorvel man med Kjendskab til den Maade, hvorpaa Banken bestyres, maatte kunne indse, at den ikke uden Sikkerhed vilde indlade sig paa saadanne Forretninger. En Art kunstig Panik fremkaldtes, og de mest Frygtsomme skyndte sig med, saa snart som muligt at tage deres Penge ud af Banken eller opsige dem til Betaling. I et Par Dage varede denne «Panik»; men saa kom Alt igjen i det gamle Spor. Af de paa Anfordring indsatte Midler udtoges omtrent $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. \approx kun c. en Syvendedel af det paa denne Konto Indestaaende; og ligeledes omtr. $\frac{1}{2}$ Million opsagdes af de 20 Mill. Kr., der var indsat, saaledes at det skulde udbetales førstk. Juni. Hertil indskrænker sig hele den Storm, som Rygtet gav saa store Dimensioner. En rolig Betragtning vil ogsaa vise, at der manglede al Grund for denne lige hurtigt opstaaede og atter forsvundne Mistro. Vel er det sandt, at denne Bank, der tidligere har haft Indtægter som ingen

anden, nu ogsaa havde lidt store Tab; men Hr. Wallenberg, Bankens administrerende Direktør, erklærer selv offentligt, at Bankens Tab ikke engang ere saa store som Aarets Gevinst, og Ingen tør i saa Henseende tvivle paa hans Ord. Forholdet mellem Bankens Forpligtelser og dens Fordringer er ogsaa i det Hele meget gunstigt. Det er imidlertid en mærkelig Skjæbnens Tilskikkelse, at netop denne Bank, der for kort siden med Grund stod højt i Rang og Anseelse, er den første, der udsættes for Mistillid og Stormløb. Denne Bank, der stiftedes 1856, har under Hr. Wallenbergs sjældent dygtige Bestyrelse haft en overordenligt fremmede Indflydelse paa de svenske Bankforhold, og har brudt ny Baner for dem. Sjældent har ogsaa nogen Bank nydt saa megen Tillid som denne. Sin Evne til at møde større Vanskeligheder end de nærværende viste den allerede Aaret efter sin Stiftelse, da Krisen af 1857 rystede Verden, og da den almindelige Forskrækkelse arrangerede en Storm imod den saavel som imod andre Banker, — en Storm, som den administrerende Direktør mødte med de Ord til den fremtrængende Mængde: «Jeg svarer ikke for, at De Alle kunne faa Plads her; men De skulle Alle faa Penge!» Visselig kunde han ogsaa denne Gang, hvis det havde været nødvendigt, have mødt Uvejret med disse Ord. Men heldigvis behøvedes det ikke. Alle fik baade Plads og Penge. Og nu er det ikke vanskeligere end sædvanligt at komme til dér.

Stockholm, d. 31. December 1878.
